

V této práci jsem se pokusil popsat instituty nutné obrany a krajní nouze s ohledem na pojem a důsledky vybočení z jejich mezí. Dále jsem zařadil exkurz do odpovídající úpravy v angloamerickém právu. Na závěr jsem vybral několik myšlenek, jejichž realizace by dle mého názoru mohla přispět ke zlepšení současné právní úpravy. Nejprve jsme se tedy věnovali obecnému pojednání o nutné obraně a krajní nouzi s uvedením podmínek a mezí, za jejichž splnění lze v jejich rámci jednat. Vzájemné rozlišení takových podmínek, které stav nutné obrany či krajní nouze konstituují (existence útoku nebo jiného nebezpečí přímo hrozícího či trvajícího proti zájmu chráněnému trestním zákonem, u krajní nouze navíc subsidiarita a neexistence povinnosti nebezpečí snášet), od mezí, v nichž se lze při jednání samotném pohybovat (zcela zjevná nepřiměřenost obrany způsobu útoku potažmo disproporce následků při odstraňování nebezpečí), bylo potřeba k dalším úvahám o překročení těchto mezí. Stručně byla zmíněna také otázka tzv. putativní nutné obrany a krajní nouze. Posléze jsme se soustředili na problematiku excesu, tedy vybočení ze zmíněných podmínek a mezí těchto okolností vylučujících protiprávnost. Hledisko přiměřenosti akcí u nutné obrany bylo konfrontováno s hlediskem proporcionality následků u krajní nouze. Zabývali jsme se zejména pojmy, s nimiž zákon operuje při konstrukci intenzivního excesu z mezí nutné obrany. Odkazy na judikaturu snad posloužily k jejich bližšímu vysvětlení 67 a aplikaci. Byly vymezeny pojmy útok, jeho způsob, nepřiměřenost obrany a její kvalifikování slovy „zcela zjevně“. Dále bylo pojednáno o důsledcích, které trestní právo s překročením mezí nutné obrany a krajní nouze spojuje. Jejich cílem by mělo být zohlednění skutečnosti, že pachatel zasahoval k ochraně hodnot, které chrání i právní řád, ale z určitých důvodů, které mohly být mimo jeho kontrolu, vykročil ze sféry dovoleného jednání. Byly zmíněny jak důsledky obsažené v trestním zákoně *de lege lata*, tak další možná řešení navrhovaná naukou a inspirovaná zahraničními právními úpravami. K prvním náleží fakultativní ukládání trestu při dolní hranici zákonné sazby nebo jeho mimořádné snížení (jen pro trest odnětí svobody) pod tuto hranici až k úplnému upuštění od potrestání. Druhá skupina řešení zahrnuje zvláštní obligatorní snížení trestu až k upuštění od potrestání za jednání v excesu, formulaci privilegovaných skutkových podstat činů spáchaných v excesu, anebo vyloučení trestnosti excesu vyvolaného některými druhy afektu či spáchaného z nedbalosti. V další části jsme se zabývali instituty, jež plní roli nutné obrany a krajní nouze v právních řádech některých zemí systému *common law*, především Irské republiky. Nejčastěji na konkrétních precedenčních rozsudcích jsme průběžně poukazovali na odlišné anebo shodné znaky s naší úpravou. Za zmínku stojí přípustnost širšího použití síly na obranu v obydlí, postupný ústup od požadavku subsidiarity jednání v sebeobraně a jednoznačný důraz na subjektivní vnímání okolností případu osobou jednajícím. Obdoba krajní nouze nemá tak zřetelné obrysy vzhledem ke spíše výjimečnému výskytu takových kauz před soudem a v souvislosti s existencí konkurující obhajoby bezprávným donucením. 68 Na závěr jsem na základě provedeného rozboru identifikoval několik problémových oblastí, v nichž připadá v úvahu změna právní úpravy *de lege ferenda* tak, aby lépe odpovídala zájmům osob bránících se útoku nebo jednajících v krajní nouzi. Sem spadá především okruh dostupných nástrojů, které má právní řád k zohlednění skutečnosti, že byly překročeny meze jinak dovoleného ba nanejvýš žádoucího jednání. Rovněž tak sem náleží apel na určitou velkorysost orgánů činných v trestním řízení při posuzování toho, zda vůbec byly meze zaviněně překročeny a co k tomu vedlo, zvláště s přihlédnutím k psychickému stavu bránící se osoby.